Esperanto-Numismatika Asocio

Esperanta Numismatiko 2026 **Jarkolekto 13 - Numero 1**

E N H A V O T A B E L O

de januaro 2026

Titolpaĝo: …….…..……..... 1

Enhavotabelo …….. 2

De ni por … ni! ……..... 3

Moneroj & medaloj ……..... 5

Zamenhof – marŝo Lignano-Sabbiadoro 1974

Ĵetono anstataŭ monero por butikuma ĉareto

29a S A T - kongreso Beograd 1956

XXIIa Universala Kongreso de Esperanto en Oksfordo 1930

Valormarkoj & valorbiletoj: Nacia membro - kajereto 1961- 63 el Hungario (Budapeŝto) 9

Aspektoj de numismatiko: Emajla procezo …….…… 11

Medalistoj: Holy Frères: pioniroj de la Esperanto-numismatiko ……. 13

Por spuremuloj! ……..….. 14

Historiaj aspektoj:. Tranĉea arto numismatikeca …….……. 15

Numismatika Forumo: Oro pro nobis! …….. 17

El la gazetaro: "La Migranto"……..…….. 21

Terminaro: Alfabeta listo (19) ……..... 22

Retpoŝto …….. 23

Anoncoj & eventoj ……..…… 31

Honora membro: Hans Jankowski (1928-2018)

Tajpado kaj paĝaranĝo: Vivienne Tudts
Provlegado: Jozefo Horvath
Kunlaborantaj redaktoroj: ĉu VI? Dankon!
Finredaktoro: Bert Boon

Kontakto: bert.boon@skynet.be
Retejo: ena.frali.net
www.esperanto.es/biblioteko
www.kolektado.esperanto.cc

DE NI POR ... NI!

"Kiu speson ne tenas, al spesmilo ne venas"
(el 'Zamenhofa proverbaro')

"Mi tre petas Vin, akceptu en la programon de la kongreso ne ian punkton, kiu havas ian rilaton al mia persono. Mi tre volas, ke la kongresanoj vidu en mi ne la aŭtoron de Esperanto, sed nur simplan esperantiston… La aŭtoro de Esperanto en la kongreso devas esti rigardata kiel mortinta kaj neekzistanta; por la kongreso devas ekzisti nur la afero. Neniam kaj nenie devas esti elparolata la vorto 'majstro' k.t.p. Mi skribos pri tio ĉi specialan artikolon, en kiu mi sciigos ĉiujn esperantistojn, ke mi povas veni al la kongreso nur kun tia kondiĉo. Mi prezidos en la kongreso ne kiel aŭtoro, sed nur kiel 'la plej kompetenta esperantisto'.

Sur la memoraĵa medalo, kiun Vi intencas pretigi, volu doni ne mian portreton, sed nur ian emblemon de Esperanto; mia nomo ne devas sin trovi sur tiu ĉi medalo." (*El letero de LLZ al Michaux, marto 1905****)***

Karaj legantoj! Vi tute pravas! La enkonduko de la redakcia artikolo vere ne estas kutima, kun tiu bildo de ora medalo kaj citaĵo de Zamenhof. Jen fakte ora medalo, unuavice honore al Alfredo Nobelo kaj aljuĝita ekde 1901, probable kaj espereble al merituloj pri strebado al paco. Tre ofte multaj homoj ne konsentas pri la "meritoj" de la gajninto(j), ankaŭ ne en 2026. La internacia politiko kaj sociaj cirkonstancoj tro forte influas la elekton de kandidatoj. Eĉ personoj iam honorigitaj, poste ne vere montriĝis merituloj dum la profesia vivo. Eĉ male …!

Nu, ĉu L.L. Zamenhof mem iam estis kandidatigita por tiu honora premio? Certe! Ne malpli ol 12-foje li estis kandidato, dank'al diversaj individuoj (esperantistaj kaj neesperantistaj) kaj asocioj. Ĉu li iam gajnis? Tute ne! Tamen li estis tre ofte alimaniere honorita, kiel per la konstruado de diversaj monumentoj tutmonde, diversspecaj kaj belegaj moneroj kaj medaloj kun liaj vizaĝo aŭ busto kaj eĉ dufoje per oficialaj ŝtataj ordenoj, ambaŭ en 1905.

Kavaliro de la Honora Legio de Francio

Ordeno de Isabel la Católica (Hispanio)

Tamen nek Zamenhof, nek Esperantujo bezonas iun ajn premion aŭ medalon por honori L.L.Z kiel unu el la plej meritplenaj pioniroj, kiuj iam batalis por la paco!!!

Vidu ankaŭ: jarkolekto 5, numero 4, p. 19

Sinoptiko pri la mondvasta lokalizo de ENA-membroj en 2025

En la epoko 2014-2025 aliĝis 172 individuoj kaj 25 asocioj tutmondaj

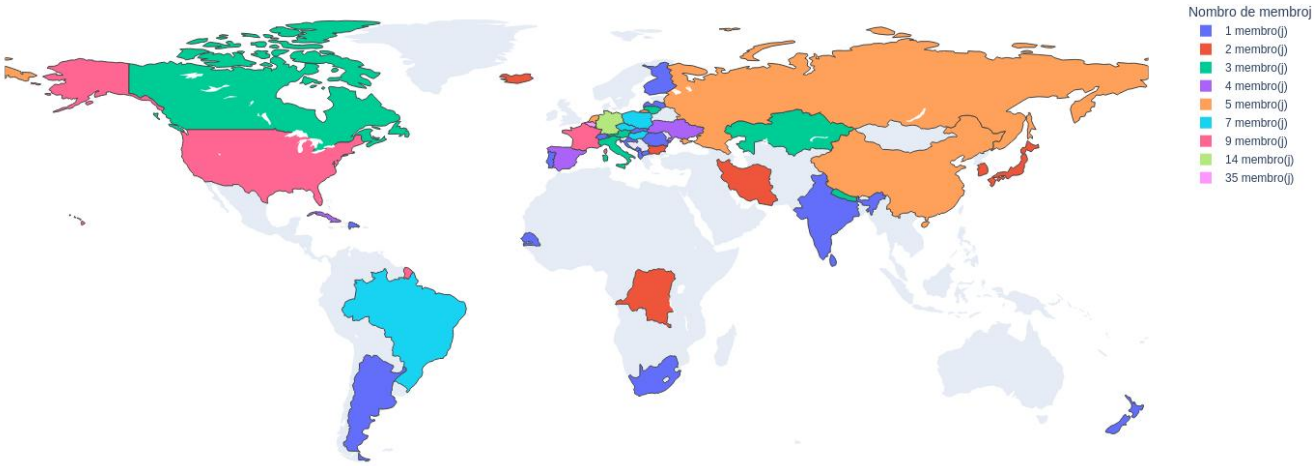

Mapo de asocioj, bibliotekoj, muzeoj, universitatoj tra la mondo

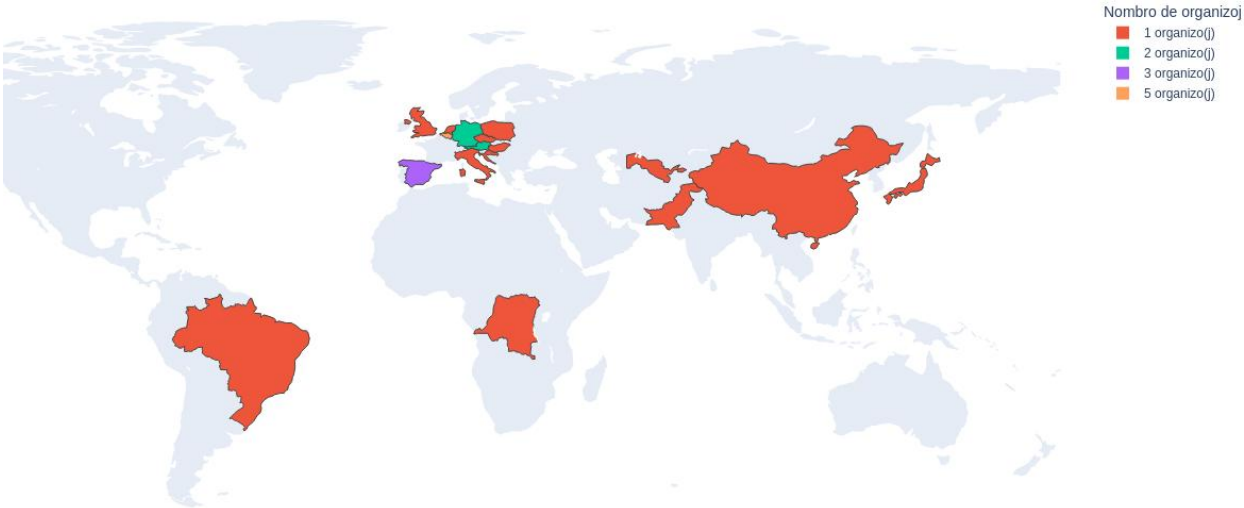

La redakcio tutkore dankas s-ron Maarten Boon, AI–fakulon kaj volontulon de ENA!

M O N E R O J & M E D A L O J

Tipo C4 – Ne - Esperanto-medaloj rilate al Esperanto

Zamenhof-marŝo Lignano-Sabbiadoro 1974

Lando: Italio

Metalo: aluminio

Diametro: 60 mm

Jaro: 1974

Kvanto: *serĉata*

Pezo: 68 g

Medalisto: *serĉata*

Diko: *serĉata*

Averso:

"COMUNE E AZIENDA AUTONOMA DI SOGGIORNO" (= Komunumo kaj Aŭtonoma Turisma Entrepreno); sub la blazono: "LIGNANO SABBIADORO" (= Linjano Orsabla)

Reverso:

"MARCIALONGA INTERNAZIONALE 'L.ZAMENHOF' 8 SETTEMBRE 1974" (= itale > Longa Marŝo Internacia 'L. Zamenhof', 8an de septembro 1974)

Rimarko:

El "Esperantismo en Friulo" (Giacomino Martinez): *"La 8-an de septembro 1974, la Komunumo kaj la Turisma Entrepreno de Linjana Orsablo kune kun la Sporta Klubo "Porta Villalta de Udino" organizis la 'Internacian Longan Marŝon L. Zamenhof'.*

La redakcio tutkore dankas Eldan Dörfler kaj sinjoron Giacomino Martinez

Tipo B1 – Esperanto-valorĵetonoj

Ĵetono anstataŭ monero por butikuma ĉareto

Lando: Francio	Kvanto: *serĉata*
Materialo: plasto	Pezo: 0,85 g
Diametro: 22,8 mm	Medalisto: *serĉata*
Jaro: 2010 (?)	Diko: 2,2 mm

Averso:

ĉirkaŭe: “ * ESPERANTO * 92.51.19.72 LANGUE UNIVERSELLE”

meze: tutverda surfaco kun verda stelo

ĉirkaŭ la stelo: “GAP CEDEX F05004 FRANCIO BP 126”

Rando: glata

Reverso:

glata, sen aldonoj

Rimarko 1:

Kolorita, muldita ĵetono

Rimarko 2:

Gap: franca urbo, ĉefurbo de la prefektujo “Hautes-Alpes”. Longtempe Esperanto-klubo aktiva, nuntempe “dormanta”, sed foje-foje partoprenanta en la loka kultura vivo, ekz. dum la Paca Festivalo.

Rimarko 3:

Daŭrigaj aktivadoj de la klubo: promocio kaj instruo de la Internacia Lingvo

Tipo C 2 – Esperanto-unuflankaj medaloj

29a S A T - kongreso Beograd 1956

Lando: Jugoslavio	Kvanto: *serĉata*
Metalo: latuno nikelita	Pezo: 2,66 g
Diametro: 24 mm	Medalisto: *serĉata*
Jaro: 1956	Diko: 1,50 mm

Averso:

ĉirkaŭe: “ 29-a SAT KONGRESO BEOGRAD”

sube: “24-30 VII 1956”

meze sur la disko: stelo kies pintoj transpaŝas la randon de la disko

meze en la stelo sur altaĵeto ronda: silueto de la centro de la urbo en 1956

Rimarko 1:

SAT= Sennacia Asocio Tutmonda

Rimarko 2:

reverso: trakteate stampita; fermfibolo, poste fiksita per plombo; ekzistas ankaŭ ekzempleroj kun pinglo anstataŭ fibolo

Tipo C2 – Esperanto - unuflankaj medaloj

XXIIa Universala Kongreso de Esperanto en Oksfordo 1930

Lando: Britio

Metalo: latuno

Mezuroj: 36 x 35 mm

Jaro: 1930

Kvanto: *serĉata*

Pezo: 11,3 g

Medalisto: Thomas Fattorini

Diko: 1 mm

Averso:

supre: reliefa, emajlita, verda steleto kun tute supre, ambaŭflanke ŝvelaĵeto

ĉirkaŭe: “ XXIIA UNIVERSALA KONGRESO DE ESPERANTO”

sube: en verda, emajlita trapezeto kun balderolaj “flugiloj” la surskribo “OXFORD 2 - 9 AUG -1930-”

meze: gravuro reliefa de la famega urba universitato

Rando: ŝnuretaspekta ornamaĵo ĉirkaŭe

Reverso: fibolo, akordiĝante kun la medala dezajno. En horizontala, kvazaŭ eta kartuŝo, reliefa stampo: “THOMAS FATTORINI LIMITED BIRMINGHAM”

Rimarko:

Pentagramo (simbolo de la kvin kontinentoj) kun lateroj de 23 mm

V A L O R M A R K O J & V A L O R B I L E T O J

Nacia membro - kajereto (1961- 63) el Hungario (Budapeŝto)

LIBERO INTERNACIA ESPERANTO
10a BRITA KONGRESO
LIVERPOOL 1919

16-22.8.1908
DRESDEN
IV INTERNACIA ESPERANTISTA KONGRESO

39e HISPANA KONGRESO DE ESPERANTO
GIJON
1979

A
E
E
S

IMEX 2003 - ORADEA - RUMANIO
E

PACO KAJ JUSTECO
1937
1962

A S P E K T O J D E N U M I S M A T I K O

Emajla fabrikada procezo

Emajlo, ankaŭ konata kiel "klozono", enhavas vitrosimilajn mineralojn, kiujn oni muelas, plenigas, fandas, kaj poste ĝi kreas riĉan koloron. Emajlo estas miksaĵo de silika sablo, kalko, borakso kaj natria karbonato. Ĝi estas pentrita, ĉizita kaj bruligita je centoj da gradoj de alta temperaturo antaŭ ol ĝi povas esti bele transformata.
Emajla teknologio estas vaste uzata en la produktado de insignoj, medaloj, memormoneroj kaj ĉiaj manlaboraĵoj. La glazuro estas rostita en alttemperatura forno. La surfaco prezentas metalan brilon kaj malmolecon, kiel juvel-simila teksturo kaj koloroj tre delikataj.
Ekzistas multaj klasifikoj de emajlo-metioj, kiuj estas ĝenerale dividitaj en du kategorioj laŭ la produktadmetodo kaj la tipo de embrio.
Laŭ la farmetodo, oni povas pinĉi silkan emajlon, malglate dividi kaj interne plenigi emajlon (nome inkrusti fetan emajlon), kaj desegni ĝin. Laŭ la tipo de grundo, emajla ilo povas esti dividita en oran, kupran, porcelanan, vitran kaj violan, araneecan emajlojn.

Konkreta procedado

Agordi la muldilon: oni importu la komputile desegnitan manuskripton en la gravurmaŝinan programon por teksi la tranĉilpadon por ĉizado de la tuŝilo, dume atentu la dikecon de la tranĉilfibraĵo dum la gravurprocezo. Komparu laŭ la skizo post ĉizado, fine la varmotraktadon de la muldilo, por plifortigi la malmolecon kaj daŭrecon de la tuŝilo.
Premado: premu la dezajnon sur diversajn medalfarajn materialojn kiel ekzemple kupron aŭ feron.
Polurado: la tranĉilo enpremas la produkton en la polurmaŝinon, forigas la stampajn bavurojn, plibonigas la finpoluron de la produkto.
***Kolorigo*:** oni sekve emajlu ilin.
Bakado: la duonfinitaj produktoj estas metataj en la fornon kaj bakataj je alta temperaturo. La emajla glazuro estas ekstreme sentema al temperaturo. La sama materialo kaj la sama forna bakefiko ne estas la samaj. Cirkulada operacio, kolorigo kaj fajro, faras du paŝojn, ĝis la glazuro atingas la atendatan dikecon; se estus eraro en ĉi tiuj 3-4 cirkuladaj operacioj, oni devas ripeti ĉiujn antaŭajn klopodojn.
En la lastaj jaroj la valoro de medalkolektoj fariĝis pli kaj pli elstara, precipe la medaloj kaj memormedaloj faritaj el metalaj materialoj, kiuj fariĝis la ĉefa fluo de medalproduktado nuntempe, kiel ekzemple emajlaj medaloj kaj imititaj emajlaj medaloj ĝis altkvalitaj medaloj, same kiel lakitaj medaloj kaj relative malmultekostaj metalaj medaloj faritaj el fero. La metalaj medaloj povas esti prilaborataj en delikatajn medalojn kun riĉaj koloroj, per bakado de farbo aŭ mola emajlo. Metalaj medaloj havas fortan tridimensian aspekton kaj diversaj ŝablonoj havas elstaran impreson de tavoligado. Ili estas la plej uzataj medalproduktoj inter altkvalitaj objektoj.

M ArtiGifts Medal / Zhongskan Artigifts Altvalora Metalo & Plasto co, LTD (Google)

Holy Frères – ĝeneva, klasikeca reklamila ĵetono kiel konciza prospekteto de la firmao (en la franca)

En 1893 en la svisa urbo St-Imier estis fondita arta, gravurista laborejo, nome “Etablissement Holy Frères”, de la fratoj François (1867- ?) kaj Jules (1872 – 1950), ambaŭ naskitaj en St-Imier, la fama regiono de diversaj horloĝistoj, i.a. de la mondfama patentnomo “Longines”.

La unua firmaa projekto estis la gravura ornamado de klapkovriloj, poste medaloj kaj gravuraĵoj estis kreitaj.

En 1914 la firmao ricevis dum la Svisa Nacia Ekspozicio en Berno oran meritmedalon. La fratoj sekve konstruigis la Chasseral-fabrikon kaj post la unua milito ili transloĝiĝis al Ĝenevo, sed la firmao fine bankrotis.

M E D A L I S T O J

Holy Frères: pioniroj de la Esperanto-numismatiko

Ĉi tiu reklamo el 1906 montras Usine Centrale baldaŭ post kiam Holy Frères transprenis la fabrikon.

La specialistoj de Holy Frères ankaŭ okupis la pligrandigitan fabrikon ĉe Rue de l'Hôpital 6 de 1908 ĝis 1918 antaŭ ol translokigi sian agadon al Ĝenevo antaŭ 1920. La kompanio estis fondita en 1893 de François kaj Jules Holy el Saint-Imier, kaj la fratoj vastigis sian laboron de la konstruado de medaloj kaj presaĵoj ĝis la finpoluro de horloĝoj. Ili estas rimarkindaj pro la inkludo de gravuraĵo de la fabriko en reklamo el 1918. Eble ĉi tio estis gravurita eĉ de Holy Frères mem!

La elektronika tempmezuristo Fabrique Chasseral ankaŭ uzis la fabrikejon de 1920 ĝis 1948. Estas haveblaj tre malmultaj informoj pri ĉi tiu kompanio hodiaŭ, sed ĝi eble estis parenca al Longines. La firmao de Francillon registris "Chasseral-Longines" kiel markonomon en 1885, bazite sur la nomo de la monto kiu difinas la sudan muron de la valo Saint-Imier. Ili registris la markon "Chasseral" en 1905, kaj aldonis "Compteurs Électriques Chasseral FOSC" en 1916. Longines laŭdire transprenis ĉi tiun fabrikon en 1922 kaj daŭre uzis la nomon almenaŭ ĝis la 1930-aj jaroj. Konsiderante la postmilitan agadon de Longines en elektronika tempmezurado, precipe en la sporta kampo, tio ŝajnas konvena. Oni eĉ povus diri, ke ĉi tio estas la antaŭulo de la hodiaŭa Swiss Timing en proksima Corgémont, kiu kombinas la sporttempigan heredaĵon de Longines kaj Omega. Ĉi tiu reklamo el 1918 montras Usine Centrale je sia pinto, kiam ĝi gastigis la gilosan specialiston Holy Frères krom Fritz Moeri.

Ŝajnas, ke la originala adreso ĉe numero 6 estis emeritigita en 1949, du jarojn antaŭ ol Rue de l'Hôpital estis renomita Rue du Malathe. Nova enirejo ĉe numero 4 estis uzata ekde 1936 kaj restis la ĉefa adreso por la fabriko dum la 1970-aj jaroj. Ĉi tiu pordo videblas en la reklamo de Holy Frères dekstre. Kvankam la originala dometo ankoraŭ videblas en aera foto de 1950, ĝi estis malkonstruita iom da tempo poste kaj anstataŭigita per pli moderna strukturo, kiu ankoraŭ staras hodiaŭ. Aera foto de 1970 konfirmas, ke la konstruaĵo estis rekonstruita antaŭ tiu dato.

P O R S P U R E M U L O J !

En la arkivoj de ENA troviĝas diversaj fotoj kaj bildoj de esperantaj numismatikaĵoj, pri kiuj ni scias ĝis hodiaŭ preskaŭ nenion.

45a enigmo

Diametro 35mm

?

46a enigmo

?

H I S T O R I A J A S P E K T O J

Tranĉea arto numismatikeca

Kial militistoj kreis tranĉean arton?

Ofte nur por pasigi la tempon dum neaktiveco, kaj por krei memoraĵojn aŭ donacojn por amatoj hejme. Ili tion faris per facile haveblaj materialoj de la batalkampo kaj diversaj improvizitaj kaj formalaj teknikoj kaj iloj:

eltena agado kaj emocia elirejo: krei artaĵojn provizis nemalhaveblan distron dum senesperaj, monotonaj, kaj teruraj eventoj de la tranĉea vivo kaj helpis soldatojn travivi senton de normaleco, havigante samtempe emocian saviĝon dum kaoso kaj detruo;

pasigado de la tempo: pro longaj periodoj de enuo, kiam ĉe la frontlinio ne doniĝis sufiĉe da krea laboro;

memoraĵoj kaj memorigo: la objektoj estis personaj memoraĵoj por memori specifajn lokojn aŭ batalojn, ebligante al soldatoj konservi siajn memorojn kaj dividi siajn spertojn kun familio kaj amikoj poste;

donacoj: multaj objektoj estis kreitaj por specifaj homoj, celitaj kiel personigitaj donacoj, por sendi ilin hejmen;

okupa terapio: por vunditaj aŭ resaniĝantaj soldatoj en hospitaloj, farado de tranĉearto estis parto de ilia fizika kaj mensa rehabilitiga procezo;

komerca enspezo: militkaptitoj kaj civiluloj foje kreis ĉi tiujn aĵojn por komerci kontraŭ esencaj varoj kiel manĝaĵoj aŭ cigaredoj, aŭ kiel fonto de enspezo en detruitaj areoj.

Kiel tranĉea arto estis farita?

Soldatoj aplikis diversajn teknikojn kaj materialojn, limigitaj de kio estis havebla kaj de aliro al laboriloj. Oftaj materialoj estis kromproduktoj de la milito, kiel:

municio: el- aŭ neuzitaj artileriaj obusoj (ofte latunaj), kuglokovriloj, ŝrapneloj ktp.

forĵetaĵoj: ostoj, aluminio, ligno, tolo (de aviadiloj aŭ ekipaĵo) kaj fragmentoj de detruitaj konstruaĵoj.

La kompleksecо de la artaĵoj dependis de la talento de la soldatoj kaj ilia restadejo:

per simplaj metodoj en la tranĉeoj: nur malgrandaj, simplaj aĵoj povis esti faritaj per primitivaj iloj. Teknikoj ĉiutagaj inkludis uzadon de malnovaj najloj por baza gravurado sur mola metalo kiel la kupraj stirbendoj de obusoj, aŭ ĉizado de kreto de la tranĉeaj muroj;

malantaŭ la linioj: soldatoj en subteraj tranĉeoj, inĝenieraj laborejoj, aŭ hospitaloj havis aliron al pli rafinaj instalaĵoj kaj povis krei pli ellaboritajn artefaktojn.

Teknikoj implikis …

metalfarado: batadi obusojn plataj, fandi materialojn, fari plastan deformadon kaj veldadon por krei objektojn kiel vazoj, cindrujoj aŭ lampobazoj;

muntado: kombini malsamajn fragmentojn (ekz. kuglo- kaj obuspartojn, por fari modelan aviadilon);

ĉizado kaj brodaĵo: ĉizi desegnojn en lignon aŭ oston, aŭ uzi fadenon por brodi insignojn sur uniformo.

La objektoj ofte estis samtempe ornamaj kaj funkciaj, transformante la malŝparon de milito en personajn trezorojn, kiuj ofertis ligon al hejmo kaj estontecon post la milito.

Kelkaj numismatikaj tranĉeaj artefaktoj unuavice estis celitaj kiel ornamaĵoj, donacoj aŭ uzobjektoj kiel fajrilo ktp.

N U M I S M A T I K A F O R U M O

Oro pro nobis!

A. Alkemio

Pieter Breugel la Oldulo: “La alkemiisto”

Alkemio estis pra-staĝo de la posta scienca kemio. La pra-homoj respektegis kaj admiris la fajron kaj perfajre eltiris el ŝtonoj objektojn el metalo. La granda revo estis transformi metalojn per transmutacio en oron (= “La Granda Verko”) per la “Ŝtono de la Saĝuloj”.

La alkemia entuziasmo instigis homojn al diversaj klopodoj kun metaloj kaj tuta aro da substancoj. La naskiĝonta kemio tiel akiris multajn praktikajn rezultojn. Dank’ al tiuj provoj estis malkovritaj la pulvo kanona, la kahelo kaj la lumumo de fosforo.

Je la fino de la 90-aj jaroj estis anoncita malvarma fandiĝo, sed tio evidentiĝis fiaska. La Granda Verko do neniam vere sukcesis, sed tio ne bremsis la pludaŭron de la alkemia revo.

Por ni, esperantistoj, *ege interese estas la vidpunkto de la alkemiistoj rilate al lingvokreado. Por komuniki pri la alkemiaj malkovroj la alkemistoj estis instigitaj repripensi la sencon de lingvaĵoj. Ili alvenis al la konkludo, ke oni ankaŭ povas interveni en la kampo de lingvaĵo, kio signifus modifojn en la mondpercepto kaj per taŭga lingva perilo homo povintus koni la mondon. Tial komuna ideo regis ĉe ili, ke ia ajn natura lingvo estas malaltkvalita kompare al artefaritaj lingvoj, ĉar tiuj lastaj pli atentas al profunda filozofia senco kiu instigas la homojn spuri, tiom en la lingvaĵo kiom en ajna alia estaĵo, la resendon al io transcenda, principo retrovebla, almenaŭ parte, ĉe Alessandro Bausani, unu el la plej famaj interlingvistoj, kiu celebris kaj adoptis ankaŭ iaspecan “interlingvistikan sintenon, atentan al homa spiriteco kiu kuŝas malantaŭ la lingvokreado”.*

En “La alkemiisto” (1989) de Paŭlo Coelho (1947-2025) estas mencio, ke alkemiisto studis Esperanton: “*La tutan sian vivon li dediĉis al trovo de la sola lingvo per kiu parolas Universo – por tio li ja studis – kaj fine per Alkemio. Kaj jen nun li flue parolas en Esperanto, detale scias la historion de diversaj konfesioj, sed alkemiisto li ankoraŭ ne fariĝis.”*

Multaj antaŭuloj opiniis, ke alkemio estas pseŭdoscienco, kies celo krei oron el plumbo estas “fata morgana”. **Tamen, jen nun granda surprizo por la homoj de nia jarcento…!**

B. Ĉu tamen mirakleto?

Oro ne formiĝas magie, sed pere de kosmaj eksplodoj. El freŝdata studado, publikigita en “The Astrophysical Journal Letters” montriĝas, ke tiu multvalora metalo, probable devenas el la plej ekstremaj objektoj de la universo: **magnetaroj**.

Internacia teamo de astrofizikistoj profundiĝis en dudek-jaraĝaj arkivoj de NASA- kaj ESA-teleskopoj, por solvi la enigmon de la formado en la kosmo de pezaj metaloj kiel oro. Ili ĉefe studis magnetarojn, t.n. raregajn neŭtronajn stelojn kun ege energia magneta kampo. Tiaj steloj estiĝas, kiam peza stelo eksplodas kaj ĝia kerno pro la propra gravito ekstreme densiĝas, ĝis formiĝas ege kompakta objekto. Tiaj steloj havas masivaĵon je 1,4-foje tiu de nia suno, kunpremigitaj je globo kun diametro de nur tridek kilometroj. La ekstrema premado en la kerno de la mortanta stelo kunpremas elektronojn kaj protonojn kaj tiel naskas neŭtronojn.

Analizante datumojn pri gigantaj magnetaraj eksplodoj, sciencistoj konstatis surprizantan efikan krean proceson de novaj elementoj. Tiuj eksplodoj kunpremas la konstruerojn de atomoj (protonojn kaj neŭtronojn) tiel, ke estiĝas pli pezaj elementoj kiel oro, plateno kaj uranio.

Dum la pasintaj sesdek jaroj nur trifoje tiel gigantaj eksplodoj estis registritaj. La pli granda en 2004, kiu eĉ grave influis la jonosferon de la tero, malgraŭ la distanco de 30.000 lumjaroj! Dum la eksplodo krudaĵoj el la surfaco de la neŭtrona stelo estis forsvingitaj en la universon. Dum la ŝvelado kaj malplivarmiĝo de la forsvingitaĵoj, neŭtronoj kaj protonoj kreis pli pezajn elementojn, kiel oro – proceso nomata “rapida de neŭtronoj kaptado”.

La esploristoj taksas, ke la magnetaraj eksplodoj en nia galaksio kaŭzas unu ĝis dek procentojn de ĉiuj elementoj pli pezaj ol fero. Sendependaj ekspertoj reagas ege entuziasme, ĉar la magnetaroj montras novan pruvon por ĝis nun ne konfirmita teorio: pezaj elementoj estiĝas diversmaniere en la universo. Tio probable ankaŭ pruvas, ke la oro sur nia planedo, i.a. prilaborita en juveloj kaj numismatikaĵoj, pro eksplodaj procesoj antaŭ unu miliardo da jaroj ekzistis antaŭ la estiĝo de nia propra suno!

La estonteco tre versajne montros pliajn eksterordinarajn malkovrojn. La “Compton Spectrometer and Imager (COSI)” de NASA lanĉota en 2027, eble povos identigi, kiuj elementoj estis kreitaj de tiu kosma alkemio. Tio subtenos nin klarigi la originon de pezaj elementoj kaj eble disponigi novajn ekkomprenojn pri la kemia evolucio de la kosmo.

C. Bedaŭrinde … ne!

Fizikistoj de la Fizika Instituto Cerno (Ĝenevo) plenumis ĉi-jare la ege malnovan kaj ŝajne perditan revon de la alkemiistoj. Ili finfine sukcesis produkti oron el plumbo per koliziigo de atomkernoj je tre alta rapideco.

Provi produkti oron el plumbo nur per kemiaj reakcioj estis tute sensukcesa operacio, sed pere de moderna partikla akcelilo la tasko estas preskaŭ infanludo. Tion verkis en scienca raporto en "Physical Revieuw C." esploristoj de la t.n. Alice-eksperimento.

La rezulto laŭ materialo tute dependas de la kvanto de protonoj en la atomkerno, diras pripartikla fizikisto Ivo Van Vulpen (sen tasko en la eksperimento …). Se temas pri 82 protonoj, la rezulto estas plumbo, se 79 temas pri oro …

Kiam fizikistoj "pafadas" plumbo-atomojn, unujn al la aliaj, preskaŭ per la rapideco de la lumo, la du atomoj reciproke pretertuŝas foje-foje. Tiel estiĝas ekstremaj magnetkampoj, kiuj kapablas liberigi pozitive ŝargitajn protonojn el la atomkernoj. Se oni tiel forigis tri protonojn el la kerno, la rezulto estas … oro! Aliaj tiuspecaj eksperimentoj estas farataj, sed pro la eterna magio de oro ĝi estas pli instiga.

Fari oron ne estas celo de la Alice-ekperimento. Per ĝi la fizikistoj kreas materian staton kun giganta denseco, preskaŭ kiel ne longe post la t.n. Granda Eksplodo.

Spontane tia proceso probable ankoraŭ okazas nur en la ekstrema kerno de bizaraj objektoj kiel ekstreme pezegaj neŭtronaj steloj, kiuj per groteska gravito kapablas plialtigi la premon kaj la temperaturon ĝis neimageblaj altecoj.

Tamen fizikistoj jam sciis, teorie, ke tiu kromefekto ekzistas, sed dank'al la eksperimento ni nun havas pruvon. Ili ankaŭ kalkulis, ke la eksperimento inter 2015 kaj 2018 produktis preskaŭ 86 miliardojn da orkernoj. Tamen tio estas nur frakcieto de unu gramo! Tiu etegaĵo post nur mikrosekundo kolizias kontraŭ la mezuraparatojn aŭ disiĝas …

Do, uzi la FIC kiel orminejon maleblas. Krome, ekspluati tian tipon de minejo kostus multe pli ol la valoro de la tuta rikolto… !

Daŭrigota

Fonto: belga, nederlandlingva gazeto "De Morgen" de 7.05.2025

Traduko kaj prilaborado: Bert

Fritz Walter POPPECK (naskiĝis la 22-an de aŭgusto 1913 en Wüstegiersdorf kaj mortis la 12-an de septembro 2002 en Oberkirch); estis germana esperantisto.

Li estis dum multaj jardekoj prezidanto de la Esperanto-grupo en Oberkirch (Baden). Danke al liaj klopodoj kiel ano de la urba konsilio de tiu urbo, de 1962 ekzistas Esperanto-strato en Oberkirch.

Poppeck vigle aktivis en la E-o-movado, pro kio li ricevis Meritmedalon de Germana Esperanto-Asocio en 1975. Li eldonis en 1980 la libron *La vivo estas tute alia*, kiu estas kolekto de tutmondaj proverboj. En la 1990-aj jaroj li eldonis sian aŭtobiografion pri la jaroj 1928-1945 (en 1997) kaj pri la restarigo de la Esperanto-movado 1946-1948 (en 1993). De tiuj verkoj ekzistas nur malmultaj, propramane binditaj ekzempleroj. *Kompreno* estis antaŭorganizaĵo de SOGELO kaj BAVELO.

En 2000 li kunlaboris kun Roland Rotsaert, Patrick Van den Berghe kaj Lode Van de Velde, en la verkado de *Princo Karlo*, memoraĵo eldonita por la kvara Eŭropunia Esperanto-Kongreso. Li aparte ĉefredaktoris *La Migranto*, nome la bultenon de la esperantisma faka organizaĵo TANEF.[1]

Verkoj

La Vivo estas tute alia, kompilis kaj tradukis F. W. Poppeck, Oberkirch, 1980, 32 paĝoj

Historio de la Esperanto-Asocio "Kompreno" en la france okupita sudzono de Germanio 1946-1948, de Fritz Walter Poppeck, *Esperanto-Informejo · Lohmühlweg 1 · D-7602 Oberkirch · Germanio*, 1993

Kiel juna Esperanto-aktivulo en Hitler-Germanio. Rememoroj 1928-1945. Eldonita de: *Esperanto-Informejo · Hindenburgstraße 9 · D-77704 Oberkirch · Germanio*, 1997

Noto

Cho Sung Ho, **"Kiu estas Walter Poppeck**" (Korea Esperantisto) En *Esperanto*, 114-a jaro, n-ro 1360 (9) | septembro 2021, pp. 180-181.

★ La Migranto ★

OFICIALA LIGILO DE LA ESPERANTISTAJ NATURAMIKOJ

ELDONITA DE LA TURISTA ASOCIO „LA NATURAMIKOJ" ESPERANTO-FAKO (TANEF)

N-ro 91
Junio 1982 (2)

GRAY estas »VERDA STACIO«

En numero 83 de nia revuo (junio 1980) ni mallonge prezentis al niaj legantoj la francan urbeton GRAY apud rivero Saône. Ĉi tiu urbo antaŭ nelonge ricevis la titolon "Verda Stacio", per kiu estas agnoskita la turisma kvalito de GRAY. La 3-an de aprilo en Gray okazis granda festo, en kiu partoprenis la tuta loĝantaro. En la oficialaj aranĝoj - boatveturado sur Saône kaj akcepto en la urbdomo - partoprenis ankaŭ esperantistoj. Krom la lokaj samideanoj ĉeestis okpersona delegacio de la Esperanto-Grupo Oberkirch (F.R.Germanio), kiu estas ĝemeliĝinta jam en 1965 kun la Esperantista Amikaro de la Gray-a regiono, kaj kvar gesamideanoj el Dijon. Posttagmeze okazis vizito al la Nacia Esperanto-Muzeo, tra kiu gvidis ĝia kuratoro, s-ro Geo Junier. Dum tiu vizito la vicurbestro, s-ro Fornallaz, transdonis al F.W.Poppeck (nia redaktoro) la honormedalon de la

urbo GRAY. Tiu medalo, nur malofte distingata al personoj, kiuj dum longa tempo akcelis amikajn rilatojn kun la urbo GRAY, montras sur unu flanko la blazonon de la urbo kaj sur la alia la personan dediĉon: "LA URBO GRAY AL S-RO POPPECK".

*****

7

T E R M I N A R O

Alfabeta listo (44)

antaŭspezo: *sumo kiun oni spezas provizore antaŭ la konkludo definitiva de negoco*

aso: *iama romia monero*

elspezi: *pagi monon*

enspezi: *ricevi monon*

garantianto*: tiu kiu garantias*

realo: *kvarono de hispana peseto*

rublo: *rusia monunuo*

rupio: *monunuo en Pakistano, Barato kaj Mjanmaro*

salajro: *sumo periode pagata, laŭ difinita laborkontrakto, de mastro, entrepreno k.s. al dungito, por kompenso de la farita laboro*

sendelspezoj: *sendokostoj*

seno: *japana monero, centono de eno*

ŝilingo: - *britia monero, dudekono de pundo*
- *iama monunuo de Aŭstrio*

spekulacio: *financa operacio pri varoj aŭ bienoj kun la espero ricevi profiton el la revendo aŭ ekspluatado*

spekulado: > *spekulacio*

speso: *internacia konvencia monunuo, elpensita de R. de Saussure en 1907 kaj valoranta tiam 0,0025 svisajn frankojn*

spezo: *operacio, per kiu monsumoj estas transigitaj de unu kaso al la alia, de unu konto al la alia k.s.*

stanfolio > *staniolo*

staniolo: *stano en folia formato*

straso: *senvalora imitaĵo de oro, perloj, diamantoj k.s.; falsbrilaĵo*

transakcio: *interkonsento, kiu okazas inter komercistoj, borsistoj k.s. pri negoco, operacio*

zekino: - *ormonero, kun diversaj valoroj, uzata iam en Venecio kaj en mediteraneaj landoj*
- *monerforma ornamaĵo el arĝento aŭ straso, alkudrita al virina vesto*

R E T P O Ŝ T O

de vi por ni!

Reagoj kaj konversacioj

21.09.2025 16:29

Dankegon, kara Bert, pro la interesega ligilo!

Mi esploris la tuton! Du el la ruĝkoloraj maŝinstampoj mi ne posedas!

Amike,

Elda

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

16.10.2025 16:02

Kara amiko Jozefo!

Eble ankaŭ vi estas nun hejme pro la aŭtuneca vetero en Hungario. Mi almenaŭ esperas, ke vi kaj viaj gekaruloj fartas bone!

Oktobro estas la kutima monato por la "vintra" numero de ENA kaj denove mi venas al vi por peti vian nemalhaveblan kunlaboron por iom "lavi" miajn artikolojn.

Mi supozas ke vi, kiel kutima, diligenta abelo, estas preparanta iun novan artikolon aŭ pripensanta novan priesperantan projekton. Do, mi esperas, ke la nova numero ne rabos tro da tempo al vi.

Lasu min do anticipe danki vin denove!

Amike kaj numismate,

Bert

20.10.2025 11:27

Kara Bert, jen la lasta numero de nia revuo. Ĝi estas plena de interesaj artikoloj, kelkfoje mi forgesis mian provlegan devon kaj pluglitis, kaj do devis reveni.

Gratulon!

Kun amikaj salutoj:

Jozefo

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

29.10.2025 12:14

Kara Bert,

Mi dankas vin pro la nova ENA - revuo.

Bonan kaj sanan jarfinon!

Emilio Vanderfeesten

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

29.10.2025 13:55

Dankon Bert.

Mi jam nun deziras al vi bonan novan jaron.

Alfred Schubert

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

29.10.2025 15:13

Kara Bert!

Dankon pro tiu numero de la ENA-revuo.

Aŭtune salutas

Walter Klag

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

29.10.2025 16:02

Kara Bert,

nun mi enmetis la aktualan ENA-numeron en ena.frali.net. Necesis adapti la ligilojn al la unuopaj numeroj kaj la dosierojn mem al la nova ejo (for de frali.bplaced.net). Bonvolu kontroli, ĉu mi ĉiujn numerojn bone interligis. Se necese bv. indiki erarojn, por ke nenio el frali.bplaced.net perdiĝu kiam mi fermos tiun ejon.

Kun samideana saluto

Frank Merla

www.frali.net

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

29.10.2025 16:53

Saluton Bert,

Ĉu interesus al vi havi skanon de katalogo (el 1968, 2-a reviziita eldono, aŭtoro Reinhold Jensen) de "Esperanto-markoj"? Tiukaze Roland pretus entrepreni la duhoran laboron por ĝin skani.

Enestas priskribo de preskaŭ 800 glumarkoj (kaj poŝtmarkoj), sed mi tute ne kontrolis ĉu inter ili estus eventuale valormarkoj aŭ ne...

Amike,

Marc Vanden Bempt

31.10.2025 15:41

Saluton Marc kaj Roland,

Sendube tre interesa nova fonto, sed mi ne volas forŝteli du horojn de la valora tempo de Roland, necesajn por IEspA. Do mi serĉos dume taŭgan daton por veni al Diest (morgaŭ bedaŭrinde por mi

estas maleblige) por tiam skani kaj noti sur poŝmemorilon la eventualajn valormarkojn, eble per via helpo je la komenco...

Amike,

Bert

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

29.10.2025 19:23

Kara Bert

Dankon pro la bela numero de j12n4-202504 kaj mi aldonis ĝin al mia retejo.

Esperanto arĥivo Esperanto Numismatika Asocio

Mi nun tamen rimarkas ke mankas al mi la numeroj 2025/02 kaj 2025/03. Eble tio okazis ĉar mi ŝanĝigis mian retadreson.

Ĉu mi tamen povas havi tiujn du ekzemplerojn?

Antaŭan dankon!

Albert Claesen

31.10.2025 15:56

Kara Albert!

Per la adreso "ena.frali.net" vi trovos tabelon kun ĉiuj ena- jarkolektoj. Simple klaku sur la dezirataj numeroj! Provizore mankas 12.4…

Ne dankinde,

Bert

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

02.11.2025 8:29

Esperanto Steloj Aŭkcio

la 13an de novembro 2025

1) 5000 Steloj plateno

https://www.dorotheum.com/de/l/9825512/

2) Serio 1 Stelo ĝis 100 Steloj.

https://www.dorotheum.com/de/l/9825515/

Aŭkciejo Dorotheum en Vieno

https://www.dorotheum.com/de/

Walter Klag

02.11.2025 9:35

Dankon, Walter!

La ENA-membraro dume kreskis ĝis 172

Ekzistis, laŭ gazetartikoloj, ankaŭ unika ora 50-spesmila monero, donacita al Ludoviko en 1912. Unu el miaj amikinoj provis aspekte rekonstrui ĝin. Mi ĝis nun ne retrovis tiutempan bildon…

Amike kaj numismate,

Bert

02.11.2025 12:29

Kore salutas

Walter

02.11.2025 12:29

Kara Bernhard!

De Bert Boon mi ricevis la alkroĉitan tekston.

Ĉu vi scias ion pri la ora 50-Spesmila monero?

Kore salutas

Walter

03.11.2025 11:11

Kara Walter,

multan dankon pro via mesaĝo. Pri la ora 50-spesmila monero mi nur havas la informojn, kiujn Bert notis en la word-dokumento.

Amikajn salutojn,

Bernhard

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

02.11.2025 20:26

Kara Bert,

koran dankon pro la sendado de la ENA revuo.

Espereble vi bone fartas. La printempo estas malvarma kaj malhela, ne bone por la homa sano.

kore salutas Andreas

Andreas Diemel

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

03.11.2025 21:32

Saluton Bert,

Dankon pro via retpoŝto. Mia okupata horaro ne permesas al mi renkonti vin nuntempe, sed tio certe estas ankoraŭ la plano.

Korajn salutojn,

Filip De Keersmaeker

-*☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

04.11.2025 15:53

Dankon!

Maria Niemyjska

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

05.11.2025 10:35

Koran dankon, kara Bert Boon!

Hans Bühl

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

06.11.2025 19:36

Kara sinjoro Bert Boon.

Mi kun granda plezuro legas vian revuon "Esperanto numismatiko". Dankon pro la lasta 4-a numero de la 12-a jarkolekto. Ĝi estas bona kaj impona, enhavoriča kaj lingve modela. Ĝi estas facile alirebla (ĉiuj numeroj facile troveblaj). Mi bondeziras al vi sukceson en via modela laboro.

Kun amikaj salutoj

Laimundas Abromas

09.11.2025 9:28

Kara samideano Laimundas!

Via tiel pozitiva recenzo estas granda ĝojo por nia ENA-teamo. Multan dankon!

Decas tiurilate mencii la laboron de nia fidela provleganto el Budapeŝto, Jozefo Horvath, sekve la penojn de mia edzino, kiu okupiĝas pri projektoj, tajpado kaj paĝaranĝo, ankaŭ la rezultojn de nia retejestro Frank Merla kaj laste sed ne balaste la kunlaboron de multaj membroj kaj legantoj, kiuj regule sendas artikolojn aŭ informojn.(vidu Retpoŝton)

Sendube ankaŭ ili estos tre kontentaj pro viaj afablaj instigoj!

Amike kaj numismate,

Bert

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

07.11.2025 4:40

Kara Bert,

mi ĝojas, ke mi povas saluti el la loko, kie mi unuan fojon renkontiĝis kun vi kaj kun via ĉarma edzino Viviane - el la Esperanto-urbo Herzberg am Harz. Mi post jaroj denove venis ĉi por staĝi dum tri monatoj - mi helpas ordigi la bultenojn.

Amike, dankante por fidele sendataj bultenoj, korsalutante vin kaj vian edzinon

Fejfi

09.11.2025 9:47

Kara Fejfi!

Ne dankinde. Mi scias, ke Petro kaj Sofio dronas pro la laboro rilate al la herzbergaj programeroj. Do, ili certe estos kontentaj pro via helpo. Vivienne kaj mi aliflanke ĝojas ricevi de vi novan vivsignon.

Mi eble kontaktos vin poste, ĉar mi intencas priskribi la murmedalojn en la herzberga salono por nia revuo. Fotojn mi jam havas, kelkaj klarigoj mankas.

Amike kaj numismate,

Bert kaj Vivi

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

17.11.2025 16:13

Kara samideano Stefan!

Jam de longe mi vizitadas vian interesan rubrikon pri freŝaj eventoj en Esperantujo.

Kiel fondinto, en 2014, de la unua fakgrupo pri Esperanta Numismatiko kaj finredaktoro de la grupa revuo (mi kunsendas la pli freŝan numeron de la 12a jarkolekto) mi volas peti al vi kunlabori, mencionte ekde nun al ni kaj aliaj legantoj novaĵojn pri numismatikaĵoj esperantaj kiel pagiloj kaj medaloj, aktuale eldonitaj okaze de eventoj kiel jubileoj ktp.

Viaj eventualaj artikoloj tiurilataj ricevos lokon en nia rubriko "Retpoŝto". Mi dume preparas la unuajn esperantajn Katalogon kaj Terminaron.

Mi antaŭdankas vin unuavice por pripensi nian peton.

Amike kaj numismate,

Bert Boon

Belgio

Fakdelegito pri numismatiko de UEA

20.11.2025 8:28

Menciota en EKO-komuniko 48.

Stefan MacGill

EKO 2025-48. Dec 22.

Monera katalogo survojas

Kiel fondinto, en 2014, de la unua fakgrupo pri Esperanta Numismatiko kaj finredaktoro de la grupa revuo (mi kunsendus al legantoj la pli freŝan numeron de la 12-a jarkolekto), mi volas peti al vi kunlabori, mencionte ekde nun al ni kaj aliaj legantoj novaĵojn pri numismatikaĵoj esperantaj kiel pagiloj kaj medaloj, aktuale eldonitaj okaze de eventoj kiel jubileoj ktp. Viaj eventualaj artikoloj tiurilataj ricevos lokon en nia rubriko "Retpoŝto". Mi dume preparas la unuajn esperantajn Katalogon kaj Terminaron.

Bert Boon, Belgio

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

21.11.2025 15:19

https://www.numismatikforum.de/viewtopic.php?f=21&t=73445
https://www.numismatikforum.de/viewtopic.php?f=31&t=61002
https://www.numismatikforum.de/search.php?keywords=Steloj
Eble interesa.

Pri ENA ili (numismatikforum-anoj) scias ankoraŭ ne multe.

Amike salutas Walter

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

30.11.2025 0:17

Informcele
Mi kreis jenan paĝon en eo.wikipedia:
La futuro de mono: Preter avido kaj malabundo
Naturamike,
Herman

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

07.12.2025 15:59

Bert,

Mi ĵus aŭskultis prezenton pri la supra temo de Michael Bento, kadre de la virtuala kongreso.

Lasta montrita ero estis medalo el la kolekto, de kiu mi aldonas ekrankopion. Tio certe estas interesa por vi. Mi esperas ke Michael kapablas sendi pli bonan bildon.

Roland Rotsaert

08.12.2025 0:14

La retpoŝtservoj de Marc kaj Bert resendis la mesaĝon ĉar la bildoj estis tro pezaj, do mi resendas sen la bildoj

Em dom., 7 de dez. de 2025 às 20:13, Miguel Bento <miguel.r.bento@gmail.com> escreveu:

Saluton!

Kiel mi (iom tro) koncize klarigis, la koncerna medalo apartenas ne al la kolekto de Instituto Egon Schaden (https://www.institutoegonschaden.com.br/), sed al la kolekto de la Municipa Historia Muzeo Francisco Schaden (ambaŭ troviĝas en la vilaĝo São Bonifácio (ŝtato Santa Catarina, Brazilo)). La muzeo antaŭ nelonge donacis preskaŭ ĉiujn siajn paperaĵojn al IES, sed ĝi plu konservas la medalon, kiu estas unu el la eroj de la permanenta ekspozicio.

Mi eltrovis tiun medalon kiam mi vizitis la lokon la unuan fojon, en Marto 2024. La priskribo, farita antaŭ tre longe de iama muzeologo, tekstas jene: "Honormedalo, kiun Instruisto Francisco Serafim Guilherme Schaden ricevis de la fondinto de Volapuko, J. M. Schleyer". Tiu priskribo tuj dubigis min: mi scias, ke Schleyer estis iom stranga homo, sed ĉu vere li estis tiom malmodesta, ke li donacis al siaj disĉiploj honormedalon kun sia propra vizaĝo? Aldone, kaj plej grave, Schleyer forpasis en 1912, kaj laŭ mia scio Schaden serioze ekinteresiĝis pri Volapuko nur plurajn jarojn poste.

Serĉante pliajn detalojn, mi siatempe trovis du ĉefajn informfontojn: unu estas ĝuste la priskribo, kiun jam faris Bert en Esperanta Numismatiko 2023/1 (http://frali.bplaced.net/ena/ena202301.pdf) (aldone, en la numero 2022/2 estas mesaĝo de Bernhard Tuider pri la temo: http://frali.bplaced.net/ena/ena202202.pdf). La alia estas noto farita de Daniil Morozof, la nuna vicĉifalo: https://volapuk.temerov.org/Volap%c3%bckanef/Rus%C3%A4nap%C3%BCk/%D0%94%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B8%D0%BB%20%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D0%B2.php#medalx

Ĝi estas en la rusa, sed la aŭtomataj tradukiloj donas rezulton ne malbonan. Danke al tiu noto mi eksciis, ke:

- Efektive temas pri honormedaloj, t.e., ili ne estis vendataj, sed nur donacataj al meritoplenaj volapukistoj;

- Ekzistis diversaj versioj, el diversaj metaloj kaj grandoj;

- La kupran medalon de Schaden aljuĝis ne Schleyer mem, sed la postaj korifeoj de la volapuka movado.

Mi supozas, ke eblus eltrovi pli da informoj pri tiuj medaloj per elfosado de malnovaj volapukaj periodaĵoj, sed tio ne estas tre facila tasko...

De longe mi intencas skribi al Bert pri du aliaj medaloj kiujn li ŝajne ankoraŭ ne priskribis, sed mi prokrastadas tion... espereble mi trovos tempon iam en la venontaj semajnoj.

Amike,
Miguel (Miĥaelo) Bento

09.12.2025 12:54

Kara samideano Miguel,

multan dankon pro via longa kaj interesa letero kun diversaj referencoj. Mi miris, ke vi konas la fakgrupon numismatikan ENA. Mi kunsendos la pli aktualan numeron de nia revuo pro dankemo al vi.

Tre interesa novaĵo estas, ke vi posedas aŭ konas du medalojn ne jam priskribitaj de ENA. Mi evidente estas scivolema!

Mia amiko Roland, kuniniciatinto kaj kunadministranto de la arkiv(ej)o IEspA, atentigis min pri la honora medalo de Schleyer en la kolekto Schaden, medalo kiun mi jam de longe deziras aldoni al mia propra kolekto. La ekzempleron aĉeteblan je 70 eŭroj mi ne plu trovas; eble ĝi dume jam estis vendita.

Mi supozas, ke en la kolekto de Schaden eble troviĝas aliaj esperantaj medaloj ne jam konataj al mi. Dume, kune kun mia nepo, mi preparas kaj la unuan katalogon kaj la unuan terminaron pri Esperanto-numismatiko.

Pri pliaj informoj tiurilataj ni sendube interparolos kunlaborantaj en la estonteco, ĉu ne?

Amike kaj numismate,
Bert (Alberto)

09.12.2025 12:54

Resaluton!

Nu, mi miras, ke vi miras! Mi ja estas membro de ENA kaj regule ricevas la revuon 😁

De tempo al tempo aperas ekzemplero de la Schleyer-medalo en la merkato. Per rapida serĉo oni povas tuj trovi du malnovajn anoncojn:

https://www.ma-shops.nl/diller/item.php?id=200401002&srsltid=AfmBOoqbc02Ne8g-c-0HbGNbhgBwPdnBM23p1ORmdJWZnZMBxZigYyay
https://rauch-auctions.bidinside.com/en/lot/80353/schleyer-johann-martin-1831-1912-lot-2-/

Kiam mi esploris pri tiu medalo, antaŭ preskaŭ du jaroj, mi trovis ankaŭ alian malnovan anoncon, de antaŭ pli ol dek kvin jaroj. Tiu ekzemplero siatempe estis vendita kontraŭ pli ol 300 EUR (se mia memoro ne trompas min). Tamen nun mi ne sukcesis retrovi ĝin, bedaŭrinde.

Mi ne vidis aliajn medalojn en la kolekto de Instituto Egon Schaden aŭ en la kolekto de la Municipa Historia Muzeo Francisco Schaden. Mi ne trarigardis absolute ĉion; plu estas multaj fermitaj skatoloj en IES, kaj mi ne trakontrolis la neekspoziciatan kolekton de la Muzeo, sed mi dubas, ĉu pliaj medaloj aperos. Ŝajnas, ke Francisco Schaden interesiĝis nur pri paperaj planlingvaĵoj.

Amike,
Miĥaelo

10.12.202 06:04

Kara Miĥaelo!

Kia ĝojo konstati, ke vi fakte estas nia 162a membro el entute 173 individuaj kaj 25 asociaj membroj! Eble ankaŭ mia aĝo (77! Vi estas junulo mi supozas….) rolis en la fakto ke mi "forgesis" vian nomon . Mi pardonpetas!

Pro viaj informoj kaj novaĵoj mi tutkore dankas kaj antaŭdankas vin. Se vi trovis de mi ne jam priskribitajn esperantajn medalojn kiel la brazilan blankan " FLOR-LUDOJ-n",(taŭgajn por la ENA-revuo), bonvolu sendi al mi iam bildojn kaj mezurojn ktp. kiel priskribataj en "Moneroj & medaloj". Mi anticipe dankas vin!
Amike kaj numismate,
Bert

10.12.2025 13:20

Kara Bert,

jes, mi estas ankoraŭ relative juna, 28-jaraĝa.

Mi esperas ankoraŭ ĉi-monate sukcesi sendi al vi la informojn pri la du medaloj. Temas pri honormedalo de Alliance Française al Benjamin Camozato (https://www.youtube.com/watch?v=N_lbO_iJTLE) kaj pri partoprenmedalo el la "1ª Corrida e Caminhada Esperanto pela Paz e Diversidade", okazinta kadre de la Brazila Kongreso de Esperanto de la jaro 2018, en la urbo Curitiba.

Mi nenion scias pri medalo de "Brazilaj Flor-Ludoj", sed se vi sendos al mi kelkajn datumojn mi eble povos elfosi pliajn informojn.

Amike,

Miĥaelo

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

A N O N C O J

&

E V E N T O J

Hispana monero vendita kontraŭ pli ol tri milionoj da eŭroj!

En Ĝenevo ora monero el la 17a jarcento estis aŭkcie vendita kontraŭ 2,8 milionoj da svisaj frankoj (pli ol tri milionoj da eŭroj).

Tion anoncis Numismatica Genevensis (NGSA), la entrepreno kiu estis taskita aŭkcii ĝin. Temas pri la plej multekosta eŭropa monero iam aŭkciita.

La artefakto estas la unua de tiu monspeco, stampita en 1609. Laŭ NGSA la monero distingiĝas pro ĝiaj "historia karakterizo", "absoluta rareco" kaj "orproporcio".

La "pagilo" laŭ la aŭkciejo ne estis celita por "ĉiutaga uzo", sed tutcerte unuavice elmontri al la mondo la riĉecon kaj la lukson de la hispana regno de Filipo la IIIa. Nek de la aĉetinto nek de la vendisto ni scias la nomon.

La malnovan rekordon, antaŭ nur kelkaj tagoj, havis alia monero kun la busto de Ferdinando IIIa, imperiestro de la t.n. "Sankta Romkatolika Regno", aŭkciigita kontraŭ 1,95 milionoj da svisaj frankoj (preskaŭ 2,1 milionoj da eŭroj).

Fonto: "De Morgen", 26.11.2025, nederlandlingva, belga gazeto

Varbilo por ENA!

Karaj membroj!

Bonvolu fojfoje dissendi la suban tekston al plejeble multaj gesamideanoj, kies retadreson vi konas. Nur tiel la nombro de ENA-anoj povos daŭre kreski. Via subteno estas bezonata! Ni anticipe dankegas vin!

Bert

Kara samidean(in)o,

Pro la ĝis tiam kompleta manko de tia projekto, en 2013 estis fondita la probable ununura fakgrupo "Esperanto-Numismatika Asocio" (ENA) kun revuo "Esperanta Numismatiko" en la historio de Esperanto.

La instiga kialo estis la konstato, ke en Esperantujo la propra trezoro je moneroj kaj medaloj estis apenaŭ konata, eĉ ne en la vasta rondo de kolektantoj. Kaj tiuj, kiuj scias, ke vere ekzistas tiaj belaĵoj, supozas, ke ili estas kvante kaj kvalite tute malgravaj. Tial, unu el la ĉefaj celoj de la nova fakgrupo estas montri al la esperantistoj kaj al la cetera mondo, ke esperantaj numismatikaĵoj estas kolektindaj kaj nepre pristudendaj artefaktoj. Kroma celo estas plejeble baldaŭ kompili kaj eldoni katalogon kaj enciklopedian terminaron.
La membro-kvanto de ENA kreskis dum iom pli ol dek jaroj ĝis 174 individuaj membroj kaj 25 esperantaj (kaj eĉ neesperantaj!) organizaĵoj, bibliotekoj, muzeoj kaj universitatoj, dise en la mondo.

Agrable kaj demokrate estas sendube, ke la asocio ne havas estraron, do ankaŭ ne kasiston!

Tial oni rajtas SENPAGE aliĝi (sufiĉas respondi: "Mi konsentas aliĝi"). Krome la NUR PERRETA revuo estas ankaŭ tute SENKOSTA! Kaj tio neniam ŝanĝiĝos!

Post aliĝo, ni klarigos kiel vi povas (ne devas!) elŝuti la jam aperintajn numerojn. SENPETE sekve vi ricevos ĉiujn novajn aperontajn numerojn. (4 n-rojnjare).

Vi krome rajtas unue peti provnumeron!

Kun numismataj kaj samideanaj salutoj,

Bert Boon
Iniciatoro de ENA, ĉefredaktoro de "Esperanta Numismatiko"
bert.boon@skynet.be